

Programma Whole Child Development

Samenvatting voortgangsrapportage - 2020-2021

september '21

Inleiding

Onderwijs dat uitgaat van Whole Child Development (WCD) erkent de waarde van alle dimensies van menselijke ontwikkeling (fysiek, sociaal, emotioneel, cognitief, creatief, moreel), van de jongste kindertijd tot de vroege volwassenheid, zodat kinderen de kans krijgen hun talenten en mogelijkheden optimaal te ontplooien en zo bij te kunnen en willen dragen aan het samenleven in de wereld die gekenmerkt wordt door inclusiviteit, recht op verschil, emancipatie en democratie. Binnen het WCD-programma wordt onderwijs ontwikkeld dat kinderen helpt om de verschillende aspecten van het mens zijn te ontdekken en in zichzelf verder te ontwikkelen. Dit geldt als uitgangspunt voor het onderwijs aan álle kinderen, en dus ook voor kinderen die opgroeien in armoede en omstandigheden van sociaal-economische achterstand (adversity), waar we ons in het programma op richten. Whole Child Development wordt in het Nederlands (voorlopig) vertaald als breed vormend onderwijs.

Het eerste jaar heeft in het teken gestaan van het bouwen aan het fundament van Whole Child Development; aan inhoudelijke uitgangspunten en het creëren van een gedeelde taal, een onderzoeksopzet en een metatheorie, het ontwikkelen én uitvoeren van het leiderschapstraject, en het bouwen aan leergemeenschappen om samen lerend te zijn in het vormgeven van breed vormend onderwijs. Door de covid-pandemie, hebben de geplande bijeenkomsten voor het overgrote gedeelte online plaatsgevonden. In een programma dat gaat over het ontwikkelen van de gehele mens, was dat soms een uitdaging. De inzet van alle partners en de gedrevenheid om met elkaar te bouwen aan een stevig fundament, heeft gemaakt dat de ontmoetingen veel kwaliteit hadden, zowel voor het bouwen van lerende gemeenschappen als voor het proces.

Hieronder per programmaliijn kort waaraan in het afgelopen jaar is gewerkt, voor een uitgebreidere beschrijving, een indruk van de belangrijkste inzichten en een vooruitblik voor onderwijsjaar 2021-2022, zie de [volledige rapportage](#).

Onderzoeksprogramma WCD

Het proces van onderzoek doen wordt als waardevol gezien voor het versterken van het intentioneel pedagogisch-didactisch handelen in de school/opleiding, waarbij gestreefd wordt om ieder kind in staat te stellen zich zo volledig mogelijk te ontwikkelen in en aan het onderwijs. Er wordt binnen het WCD-programma onderzoek gedaan in en door alle deelnemende organisaties: de scholen, de lerarenopleidingen, het leiderschapstraject en door de programmaonderzoekers. Het proces van onderzoek biedt een context waarin onderwijsprofessionals uitgenodigd worden hun intenties voor onderwijs te expliciteren en te verhelderen; te reflecteren op de handelingspraktijken en het curriculum in het licht van deze intenties; om nieuwe perspectieven te ontwikkelen en bestaande perspectieven te verdiepen en te verbreden.

In dit eerste jaar van het WCD/WTD- programma hebben we nadrukkelijk tijd en ruimte gemaakt voor de ontwikkeling van verschillende professionele leergemeenschappen waarin de partners van de betrokken organisaties samenwerken aan onderwijsinnovatie en onderzoek. De onderzoeksactiviteiten richtten zich in eerste instantie op het ontwikkelen van een [gemeenschappelijk denkkader](#) van WCD/WTD en uitgangspunten voor de innovaties.

Leiderschapsprogramma en schoolontwikkeling

De schoolleiders zijn in januari 2021 gestart met het leiderschapstraject. De opzet van het leiderschapstraject is gebaseerd op de aanname dat als leiders zich als mens en leider verbinden aan de inhoud van het project, ze steviger staan in hun pedagogische opdracht vanuit WCD. Alle bijeenkomsten stonden in het teken van 'co-initiëren' in het veranderproces zoals beschreven in 'Essentie van theorie U' (Scharmer, O. 2019). Er is een basis gelegd voor het gehele WCD programma, door een leergemeenschap te vormen en te werken aan bewustwording van zichzelf als leider (in wie ze zijn) in het kader van WCD. Wat dit van hun leiderschap vraagt en een eerste ontwerp van het proces in de eigen school.

De schoolleiders ronden in februari '22 het leiderschapstraject af. Ze hebben dan een basis gelegd om met hun team te werken aan de ontwikkeling van WCD in hun school; sommige schoolleiders starten in het najaar al met een pilot! Ze hebben dan ook een ontwikkelplan gemaakt, om hier m.b.v. actieonderzoek invulling aan te geven. Hierin zullen ze begeleid worden door de docenten, de onderzoeker en de programmaleider.

WTD en WCD in opleidingen

Partners: Driestar Hogeschool, Hogeschool Leiden/Spring, Hogeschool van Amsterdam/LiVO, Windesheim/Teachers College

De opleidingen zijn in verschillende fasen van ontwikkeling, Teachers College en Spring werken vanuit een bestaande opleiding, waar vanuit het programma WCD elementen aan worden toegevoegd en accenten zullen verschuiven. De HvA/LiVO werkt aan een geheel nieuwe leerroute waar WTD en WTC dragende pijlers zullen zijn. Driestar werkt aan een nieuw curriculum binnen de bestaande opleiding. Deze verschillen zijn enerzijds verrijkend in de leergemeenschap van opleidingen, en maken tegelijkertijd dat behoeften en accenten in de innovaties uit elkaar liggen. In de leergemeenschap is in het eerste jaar gewerkt aan gemeenschappelijke uitgangspunten, zowel inhoudelijk als voor de manier van samenwerken.

De projectteams van de vier opleidingen hebben onderzocht waar hun opleiding staat als het gaat om Whole Teacher Development en waar ze heen wil bewegen. Op basis daarvan is een ontwikkelplan gemaakt om WTD en WCD te integreren in hun opleiding, hieronder een beknopte weergave van de ontwikkelplannen.

Driestar hogeschool werkt in de komende drie jaar aan een vernieuwd curriculum binnen de bestaande lerarenopleiding waarin de vorming van aanstaande leraren voor het basisonderwijs plaatsheeft langs de lijnen van WTD en waarin WCD is opgenomen als een centraal pedagogisch concept. Binnen dit curriculum wordt een leerlijn voor (wereld)burgerschap ontwikkeld. Studenten doen binnen het vernieuwde curriculum directe ervaring op met multi-ethniciteit en met kinderen in situaties van lage SES. Het projectteam droomt van 'een curriculum dat studenten opleidt tot christelijke leraren die het verschil kunnen maken in een pluriforme samenleving door vanuit een duidelijk beleefde eigen identiteit (critical faithfulness) midden in de samenleving hun plek in te nemen met openheid (critical openness) naar mensen die anders denken, doen, beleven en zijn. Door brede vorming kunnen zij in heel wisselende en gevarieerde omstandigheden steeds de leerling en diens belang voor ogen houden en de leerling bijstaan en stimuleren in zijn of haar persoonlijke ontwikkeling, niet alleen (hoewel belangrijk) op cognitief gebied, maar ook met oog voor fysiek en sociaal-emotioneel welbevinden, voor moreel-ethische waarden, voor ieders geestelijk-spirituele behoeften en voor ieders persoonlijke creativiteit.'

Het WCD kernteam van **Spring (Hogeschool Leiden)** vertrekt vanuit de hele mens. Voor het team betekent dit dat de manier van (samen)werken vraagt om een 'holistische' aanpak. Zij hebben daarom gekozen voor een procesaanpak die gebaseerd is op 'Theory U', waarin ruimte is voor een meer integrale en holistische manier van onderzoeken. Er wordt allereerst gewerkt aan leeruitkomsten die horen bij het opleiden van leraren vanuit WTD en voor WCD in adversity. Aan de hand van de WCD dimensies worden globale leeruitkomsten geformuleerd, die vervolgens in verschillende focusgroepen worden geschuurd, geschaafd en verder ontwikkeld. Hierin wordt belang gehecht aan het vinden van richting terwijl het toekomstperspectief flexibel blijft. Er worden enkele proeftuinen gestart, in samenwerking met de scholen en de andere TTI's. Dit betekent dat er onderwijs wordt ontworpen dat leidt tot de geformuleerde leeruitkomsten, op een actieonderzoekende manier.

Bij de **Hogeschool van Amsterdam (Leraar in Vernieuwend Onderwijs)** is het WTD/WCD project ingebed in een breder project om een nieuwe opleidingsroute te ontwikkelen voor leraren in vernieuwend onderwijs. Deze opleiding heeft drie kernelementen:

- Een sterke pedagogische basis geïnspireerd door het concept van WCD en met een focus op kansengelijkheid.
- Het versterken van agency en zelfregie van (aankomende) leraren.
- Een focus op vernieuwende scholen in het grootstedelijke Amsterdamse onderwijs.

Het LiVO leerroute heeft een heldere missie: *We willen leraren opleiden die vanuit een sterk pedagogisch bewustzijn een bijdrage willen leveren aan het versterken van kansengelijkheid door een focus op de ontwikkeling van het gehele kind. Leraren die dit bewustzijn kunnen en willen omzetten in bewuste keuzes en acties (zelfregie/agency). Leraren die op basis daarvan samen met collega's onderwijs en leeromgevingen kunnen ontwerpen die kinderen uitdagen en ondersteunen in hun ontwikkeling.*

De ontwikkeling van een nieuwe leerroute binnen de vaststaande kaders (opleidingsprogramma's, eindtermen en licenties) is een complex traject. Het afgelopen jaar heeft vooral in het teken gestaan van het zoeken van ruimte ten aanzien van de formele kaders. Een groot inzicht is dat de ontwikkeling van een nieuwe opleiding op de grenzen van de bestaande formele kaders, betrokkenheid en eigenaarschap op alle niveaus vraagt (dus ook op managementniveau).

Het projectteam van de HvA zal in het komende jaar werken aan het vierjarige programma voor LiVO (beoogde start van de nieuwe opleiding: sept '22) met een detailuitwerking voor jaar 1. Hierin zal de visie op WCD en WTD verder ontwikkeld worden, zullen leeruitkomsten geformuleerd worden, waarin de drie kernelementen duidelijk herkenbaar zijn. Deze worden vertaald naar een opleidingsconcept, met aandacht voor assessment dat congruent is aan de kernelementen. Voor het eerste jaar worden er materialen ontwikkeld.

De minor Werken in Vernieuwend Onderwijs en het propedeuse-keuzetraject Oriëntatie op Vernieuwend Onderwijs, zullen dienen als proeftuinen van de drie kernelementen, waarbij de leergemeenschappen (werkplaats met de scholen en met TTI's) bijdragen aan het uiteindelijke ontwerp.

Teachers College – Windesheim rapportage en ontwikkelplan volgen

Werkplaatsen

De werkplaatsen, waarin de opleiding en de (twee) verbonden scholen samenwerken aan WCD in de scholen én WTD in school en opleiding, zijn in het afgelopen jaar opgestart. Deze leergemeenschappen zullen in het komende jaar een meer centrale plaats krijgen in het

programma. We zullen gezamenlijk aandacht hebben voor wat de werkplaatsen kwaliteit geeft t.b.v. de innovaties en het overkoepelende onderzoek.